

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2548 ได้กำหนดหลักการใหม่สำหรับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยกำหนดให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิจะเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ด้วยการยื่นคำร้องเข้าไปในคดีอาญาที่รัฐหรือคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอยู่ โดยไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม และใช้วิธีพิจารณาความที่ไม่ยุ่งยาก เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายด้วยความสะดวก และลดภาระด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีส่วนแบ่ง

สารนิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ทำการศึกษาถึงความเป็นมาและระบบของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของรัฐ เพื่อให้ทราบว่ารรัฐได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร หรือควรมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้มีการใช้บังคับกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่า การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของรัฐนั้น แต่เดิมพนักงานอัยการจะใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งแทนผู้เสียหายได้จำกัดเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภท และใช้สิทธิเรียกร้องได้เฉพาะการเรียกทรัพย์คืนหรือเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์ที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43) ทำให้ค่าสินไหมทดแทนประการอื่นที่ผู้เสียหายมีสิทธิจะได้รับจากผู้ก่อความเสียหาย ก็ตกเป็นภาระของผู้เสียหายในการที่จะดำเนินการเรียกร้องให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเอง แม้ต่อมาด้วยแนวคิดของรัฐสวัสดิการ ทำให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ผู้เสียหายมีสิทธิขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ แต่ก็เป็นการได้รับการเยียวยาความเสียหายเพียงบางส่วนจากรัฐ ดังนั้น เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญามากขึ้น จึงได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายทั้งปวงนอกเหนือจากที่พนักงานอัยการเรียกได้ตามมาตรา 43 เข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม จึงเป็นกรณีที่รัฐให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้รัฐต้องให้ความคุ้มครองบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา และหลักที่สอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยความ

ยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้องขององค์กรสหประชาชาติ (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) ที่กำหนดเป็นมาตรฐานสากลว่ารัฐจะต้องจัดวางมาตรการที่จำเป็นเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายสามารถได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย โดยผ่านวิธีพิจารณาที่รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการนั้นได้ง่าย ผู้เสียหายยังพึงได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกร้องการชดเชยเยียวยาผ่านองค์กรดังกล่าวด้วย

และเนื่องด้วยการใช้สิทธิเรียกร้องขอให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาตามมาตรา 44/1 เป็นหลักการใหม่ ดังนั้นเพื่อให้กฎหมายมีผลบังคับใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สมควรเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ควรมีการกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายได้ทราบถึงการชดเชยเยียวยาตามที่ร้องขอ เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ยังมีประเด็นในเรื่องของความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติทำให้เกิดการตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน ได้แก่ กรณีการเป็นผู้เสียหายที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ หรือ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่งในเหตุได้รับอันตรายแก่ "อนามัย" หรือไม่ ซึ่งยังเป็นปัญหาทางความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างนักวิชาการอยู่ ดังนั้น คงต้องรอให้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาออกมารองรับในประเด็นดังกล่าว เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการตีความสำหรับการใช้บังคับกฎหมายต่อไป